

Voortgangsrapportage Rijn-West 2010

Schoon Water in Beeld

Samenvatting

Er is een voortvarende start gemaakt met de uitvoering van het eerste Stroomgebied-beheerplan (SGBP-1). Van ongeveer een kwart van de maatregelen is de uitvoering daadwerkelijk gestart en de eerste maatregelen zijn inmiddels gereed. Ook is een aantal stappen gezet naar de voorbereiding van SGBP-2. Zo is er een start gemaakt met de nutriëntenaanpak en met stroomgebiedafstemming. Voor het aangeven van effecten van maatregelen op de waterkwaliteit is het nog -veel- te vroeg. Wel is in de afgelopen periode meer kennis ontwikkeld over de effectiviteit van maatregelen. Ondanks deze voortvarende start is de praktijk soms weerbarstig. Voor veel complexe maatregelen blijkt de voorbereiding een flinke inspanning te vragen en het verwerven van gronden en van concrete toezeggingen voor bijdragen verloopt vaak moeizaam. Ook de bezuinigingen, onder andere op het KRW-budget van het Rijk, op ILG en EHS en de verschuiving van kosten van Rijk naar waterschappen zullen hun doorwerking hebben op de uitvoering. Het zal nodig zijn om opnieuw naar het maatregelenpakket te kijken, waarbij de inzet is om de de maatregelen die zijn afgesproken uit te voeren en vooral in te zetten op fasering.

Leeswijzer:

“Schoon Water in Beeld” bestaat uit drie onderdelen.

Hoofdstuk 2 geeft een overzicht van de uitvoering van de KRW-maatregelen. De basis hiervoor zijn de maatregelen die voor Rijn-West vermeld zijn in het 1^e Stroomgebiedbeheerplan (SGBP-1). Het hoofdstuk geeft een kwantitatief overzicht van de stand van zaken op 31 december 2010 en daarnaast een beschouwing over de voortgang bij de waterbeheerders: achtereenvolgens de waterschappen, de provincies en Rijkswaterstaat.

Hoofdstuk 3 beschrijft de belangrijkste activiteiten en ontwikkelingen bij het Regionaal Bestuurlijk Overleg (RBO) Rijn-West.

Hoofdstuk 4 signaleert een aantal ontwikkelingen op landelijk en internationaal niveau die voor Rijn-West van belang kunnen zijn.

2a. Kwantitatief overzicht

Het diagram op pagina 4 geeft de voortgang van de maatregelen zoals beschreven in het SGBP-1. Per type maatregel is het percentage vermeld van maatregelen die gereed zijn, die in uitvoering zijn of in voorbereiding. In het geval dat maatregelen zijn gefaseerd tot na 2011 of zijn vervallen is dit ook aangegeven. Aan de linkerzijde van het diagram staat de maatregel vermeld plus de omvang (in stuks, ha, km of m³).

De maatregelen zijn gegroepeerd volgens de indeling van het Stroomgebiedbeheerplan. Deze indeling wordt ook gebruikt voor de rapportages aan Brussel.

De voortgang van maatregelen is geen lineair proces: als in 2010 20% is gerealiseerd wil dat niet zeggen dat dat in 2011 opnieuw het geval zal zijn. De uitvoering van veel maatregelen is bewust aan het einde van de periode 2010-2015 gepland, bijvoorbeeld om voldoende ruimte te hebben voor grondverwerving. De maatregelen die nu gereed zijn, zijn vaak maatregelen die relatief eenvoudig zijn of maatregelen waarvan de voorbereiding al voor 2010 was gestart. Het diagram geeft dus een indicatie van de voortgang, maar kan niet leiden tot directe conclusies over het al dan niet realiseren van de planning in 2015.¹

Bij de volgende typen maatregelen is de voortgang in 20% of meer gevallen onbekend: verminderen emissie gewasbescherming, saneren uitlogende oeverbescherming, wijzigen/beperken gebruiksfunctie, vasthouden water in haarvaten systeem, aanpassen begroeiing langs water, aanpassen waterpeil, overige beheermaatregelen, verwijderen verontreinigde bagger, en aanpassen/verplaatsen grondwaterwinning.

De procentueel grootste aantallen vervallen maatregelen zijn:

- Waterschap HHNK: 45 fauna uittreedplaatsen: deze maatregel wordt niet uitgevoerd, omdat er bij nader inzien geen directe relatie is met waterkwaliteit;
- Hoogheemraadschap Rijnland: 6 maatregelen actief visstandsbeheer: het watersysteem is in deze periode nog niet zover dat maatregelen voor visstandsbeheer al zinvol zijn.

¹ In twee gevallen is het totaal hoger dan het aantal dan aangegeven in het SGBP: bij natuurvriendelijke oevers en bij vispassages. Hier zal nadere informatie moeten worden gevraagd. Bij de vispassages zijn inderdaad extra maatregelen gerealiseerd.

Tabel 1: procentuele voortgang KRW-maatregelen per categorie SGBP-1

Maatregelen per categorie SGBP-1 %	Gereed	In uitvoering	In voorbereiding	Gefaseerd	Vervallen	Onbekend
Wateronttrekking grond- en oppervlaktewater	20	20	40			20
Aanpak puntbronnen	63,5	28,3	7,7	0	0,2	0,3
Aanpak diffuse bronnen	8,2	22,5	66,9	0	2,2	0,3
Regulering waterbeweging en hydromorfologie	1	16,4	79,6	0,5	0	2,4
Aanvullende maatregelen	5,4	13,8	70,8	0	0,2	9,8
Uitvoeren onderzoek	34,5	27,8	36,5	0	0	1,2

Deze tabel geeft een heel grove indicatie. De percentages moeten met voorzichtigheid worden gehanteerd, omdat de eenheden van de maatregelen verschillen (stuks, km, ha en 1000m³ bagger)

Diagram 1: Voortgang uitvoering KRW-maatregelen in Rijn-West, stand 31-12-2010
(voortgang in percentage ten opzichte van eenheden in linkerkolom)

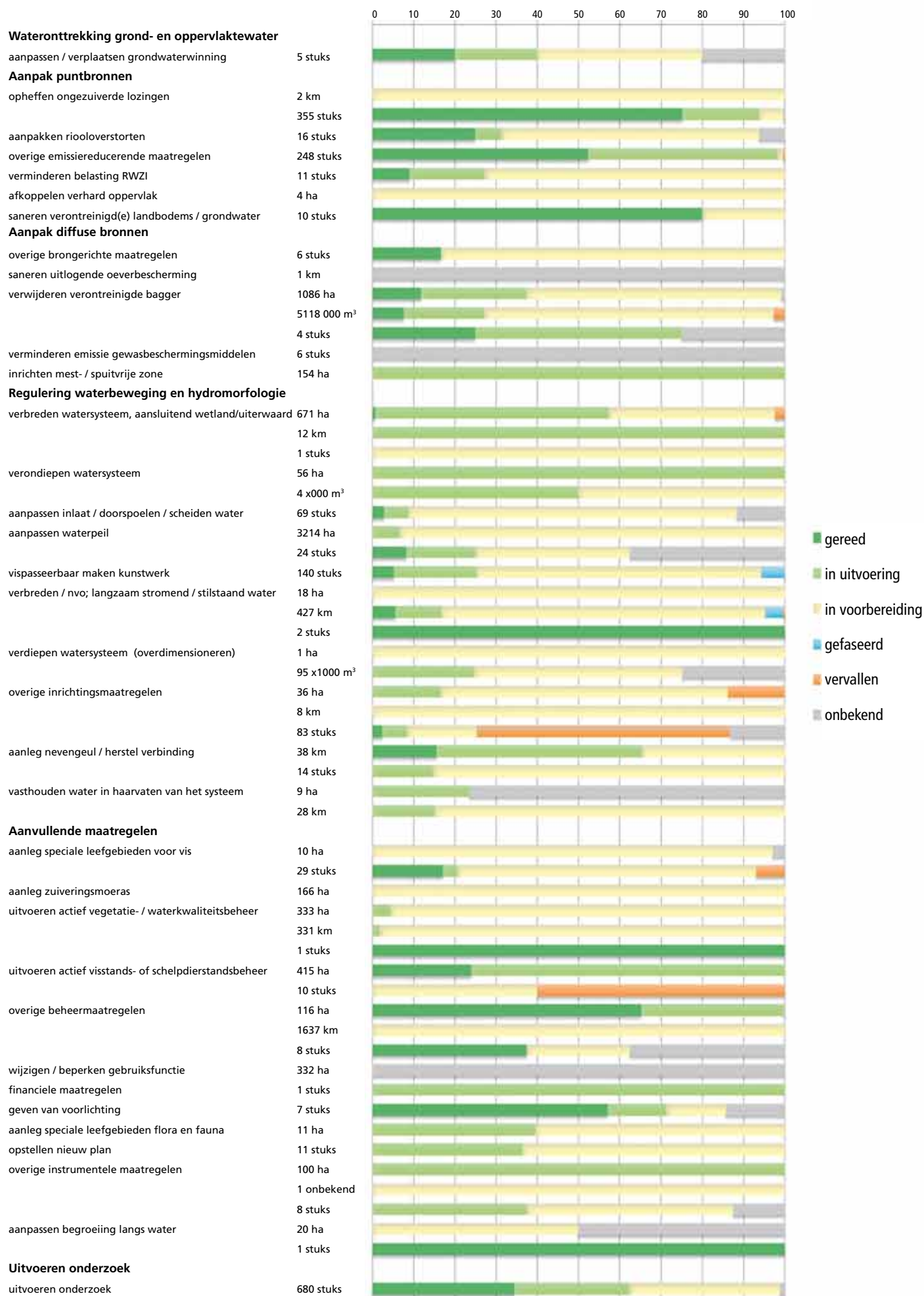
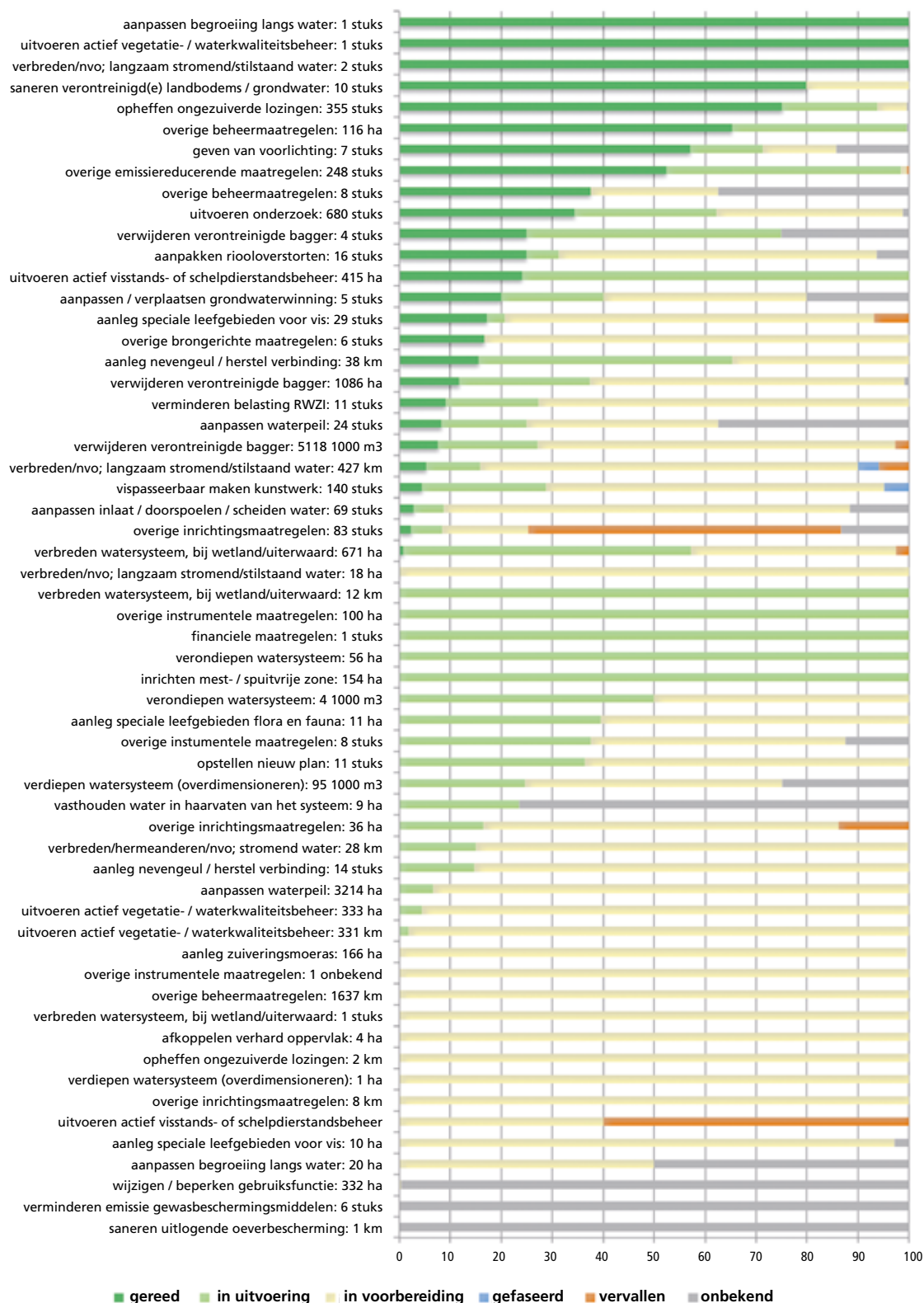

Diagram 2: procentuele voortgang van KRW-maatregelen in Rijn-West, gesorteerd op mate van voortgang.

Toelichting:

- Gered: het uitvoeringsproject is afgerond, maatregel is aangelegd.
- In uitvoering: De aanbesteding van het uitvoeringsproject is gestart of voor het onderzoek is een projectplan opgesteld.
- In voorbereiding: de maatregel is opgenomen in een vastgesteld plan (veelal inclusief principe-afspraken financiering).
- Gefaseerd: maatregel zal worden uitgevoerd na 2015.
- Vervallen: maatregel zal niet worden gerealiseerd, bijvoorbeeld door nieuwe inzichten in effectiviteit, vervallen van aan maatregel gekoppelde projecten of noodzakelijke bezuinigingen (toelichting bij de betreffende waterschappen).

2b. Waterschappen: aan de slag, praktijk soms weerbarstig

De waterschappen zijn in 2010 voortvarend aan de slag gegaan met de voorbereiding van complexe en uitvoering van eenvoudige maatregelen. Met name bij de aanpak van puntbronnen, zoals het opheffen van ongezuiverde lozingen en andere emissiebeperkende maatregelen is flinke voortgang geboekt. Het saneren van verontreinigde waterbodems is voor meer dan 75% gereed. Van de onderzoeksmaatregelen is meer dan een derde afgerond en ook het baggerprogramma is goed op gang gekomen.

De maatregelen waarop synergie- of andere subsidies zijn toegekend hebben veelal voorrang gekregen. De voorbereiding van sommige maatregelen was al vóór 2010 gestart. In 2010 zijn dan ook al verschillende maatregelen uitgevoerd en de eerste effecten daarvan beginnen zichtbaar geworden. Een voorbeeld is de aanpak van de Kralingseplas. Een aantal maatregelen is in uitvoering genomen zoals de herinrichting van de Reeuwijkse plassen.

Het overgrote deel van de maatregelen is opgenomen in de Waterbeheerplannen en de financiering is vastgelegd in de begrotingen van de waterschappen. Volgens de definitie van KRW-artikel 11 lid 7 zijn deze maatregelen daarmee 'operationeel' geworden. In een aantal gevallen is de daadwerkelijke uitvoering gestart. In andere gevallen kost het daadwerkelijk uitvoeren van 'operationele' maatregelen tijd, onder andere omdat veel maatregelen beter moeten worden uitgewerkt.

Praktijk soms weerbarstig

De voorbereiding is dus voor veel maatregelen op gang gekomen. Vaak loopt dit volgens plan, maar met name bij inrichtingsmaatregelen, zoals de aanleg van natuurvriendelijke oevers, verloopt de voorbereiding moeizamer. De realisatie van deze oevers vraagt een verdere uitwerking die tijd kost en die risico's in zich draagt. Voor verwerving van gronden is daarom de medewerking van grondeigenaren nodig. Dit is een tijdrovend proces. Het onteigenen van grond uitsluitend op titel van de KRW is niet mogelijk. Ook andere factoren zoals het mogelijk aanwezig zijn van archeologie in de bodem of de ligging van kabels en leidingen werken vertragend op de uitvoering of kunnen er de oorzaak van zijn dat een oever niet aangelegd kan worden. In de praktijk blijkt het veel inspanning en tijd te kosten om de afspraken uit de planvoorbereiding om te zetten in concrete uitvoering.

Consequenties bezuinigingen

De uitvoering wordt ook in sterke mate beïnvloed door de economische en politieke ontwikkelingen op landelijk niveau. Deze leiden tot bezuinigingen (I&M, EL&I) en tot verschuiving van kosten tussen partijen. Een voorbeeld van dit laatste is de 'Operatie Storm' waarbij kosten van het Rijk naar de waterschappen gaan. Maatregelen komen hierdoor direct (door het wegvallen van financiering) of indirect (noodzakelijke herijking wegens kosten/lastenontwikkeling) onder druk te staan. Ook blijft de ontwikkeling van stedelijk gebied, groen en recreatie achter bij de eerdere verwachtingen. Dit gaat ten koste van synergiekansen en verwachte autonome waterkwaliteitsverbeteringen. De verantwoordelijkheid voor de bezuinigingen en ontwikkelingen ligt uiteraard bij de desbetreffende instanties. Op dit moment kan nog niet concreet worden aangegeven wat de verschillende ontwikkelingen betekenen voor de KRW maatregelen en verbetering van de waterkwaliteit.

Bovenstaande ontwikkelingen, maar ook de ervaringen bij uitvoering en nieuwe inzichten kunnen voor de waterschappen aanleiding zijn om eerder vastgestelde maatregelen te heroverwegen of de planning aan te passen. Gezien het belang van een goede waterkwaliteit spannen de waterschappen zich echter in om, voor zover het aan hen ligt, de maatregelen uit te voeren en kansen die zich voordoen te benutten.

Overige voortgang

De waterschappen in Rijn-West zijn in 2011 gestart met het uitwisselen van ervaringen op het gebied van de uitvoering van KRW maatregelen. De knelpunten worden onderling besproken en 'best practices' worden gedeeld. De monitoring van de KRW verloopt volgens planning. Bij de waterschappen zijn verder veel onderzoeken gestart die antwoorden moeten opleveren voor kennisvragen die leven. Een groot deel van deze onderzoeken is gestart in het kader van de Innovatiesubsidie van het ministerie I&M. Projecten waar enkele waterschappen van Rijn-West aan deelnemen zijn Baggernut (efficiënte methoden voor waterkwaliteitsbaggeren), Hydrochip (moderne analysetechnieken (DNA) ter verbetering van de monitoring) en "KRW maatregelen in het veen op de voet gevolgd".

Het beleidsmatige werk voor de KRW blijft een continue inzet vragen die hoger is dan te voren was ingeschat.

Foto: Hoogheemraadschap Schieland en de Krimpenerwaard

Integraal plan Kralingse Plas Vanaf de brug naar de vistrap kijken

Het Kralingse Bos is een uniek stukje natuur midden in Rotterdam. Ieder jaar weten meer dan 3 miljoen liefhebbers van ruimte, groen en water deze plek te vinden. Midden in het bos ligt de Kralingse Plas, die enthousiast gebruikt wordt voor zwemmen en andere vormen van recreatie en ook een belangrijke functie heeft voor natuur en waterbeheer.

Ondanks alle waardering voldeden kwaliteit van water en omgeving van de plas niet voldoende aan de eisen, zo was het fosfaatgehalte te hoog. Daarom hebben het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard, de gemeente Rotterdam en de Deelgemeente Kralingen-Crooswijk en de Provincie Zuid-Holland het Integraal plan voor de Kralingse Plas opgesteld. Vanaf 2007 is aan het plan gewerkt en in 2009/10 is de uitvoering gestart. De maatregelen zijn opgenomen in het Stroomgebiedbeheerplan en zullen naar verwachting eind 2011 allemaal gereed zijn.

De aanpak is bijzonder vanwege de grootschaligheid en

diversiteit van werkzaamheden. Deze omvatten onder andere:

- saneren en afdekken met zand van de waterbodem van de plas;
- actief biologisch beheer (o.a. afvissen);
- aanpassen watertoevoer om belasting van voedingsstoffen te verminderen;
- aanleggen van een vistrap;
- opnieuw inrichten onderwateroevers (ontwikkeling natuurvriendelijke oevers);
- vervangen van het gemaal "Kralingse Plas" door een visvriendelijk gemaal.

In overleg met gebruikers worden verder voorzieningen voor recreatie aangelegd, zoals steigers voor pleziervaart en een looproute. Bezoekers kunnen de vistrap vanaf bruggen goed bekijken en als het meezit ook de vissen heen en weer zien zwemmen. De werkzaamheden werpen inmiddels hun vruchten af en het water is helderder. Belangrijk voor het succes van de aanpak is de samenwerking tussen de verschillende overheden, die één gemeenschappelijk doel hebben gesteld en hier samen met veel inzet aan werken.

2c. Provincies: op schema, afstemming met Natura 2000 nog nodig

De uitvoering van maatregelen door de provincies ligt in grote lijnen op schema. Naar verwachting zal de planning worden gehaald.

De maatregelen zijn voor het overgrote deel gericht op het verbeteren van de grondwaterkwaliteit, bijvoorbeeld door het terugdringen van diffuse belasting van milieuvreemde stoffen zoals bestrijdingsmiddelen, het realiseren van gunstige omstandigheden voor natuurherstel in beschermde gebieden en het aanpakken van bodemverontreinigingen als er sprake is van beïnvloeding van een bedreiging voor de drinkwaterproductie. Opgeteld een omvangrijk pakket aan maatregelen, welke echter verdeeld is over een aantal verschillende categorieën in de kwantitatieve rapportage. Rijn-West is voorstander van een herkenbare groep grondwatermaatregelen in het kwantitatief overzicht en vraagt het Rijk daar een voorstel in te doen.

In enkele gevallen is, mede door capaciteitsproblemen en personele wisselingen, het zicht op de uitvoering van maatregelen beperkt.

Het opstellen van gebiedsdossiers voor drinkwaterwinning is gestart, hierbij wordt nauw samengewerkt met partijen die bij de uitvoering van maatregelen een rol spelen, in het bijzonder de drinkwaterbedrijven.

Gelderland en Noord-Holland hebben de onderzoeken naar bodemverontreiniging afgerond. Slechts in enkele gevallen is verdere monitoring van de verontreiniging nodig. Hierover zijn afspraken gemaakt.

In Noord-Holland is een aantal herstelprojecten in de duinen gerealiseerd.

In 2010 is een nieuwe KRW meetronde grondwaterkwaliteit uitgevoerd. De KRW-meetnetten zijn in deze meetronde aangepast aan de nieuwe grondwaterlichamen (de zogeheten "kleine beurt"). In 2011 volgt een nieuwe, meer uitgebreide meetronde en mogelijk verdere aanpassing ("grote beurt"). Rijn-West en Rijn-Midden voeren deze actie gezamenlijk uit.

De meetronde is aangevuld met extra onderzoek in de binnenduinstrand van Grondwaterlichaam "Duin" naar het voorkomen van gewasbeschermingsmiddelen. Er is ingezoomd op 3 middelen: de onkruidbestrijdingsmiddelen Bentazon en Glyfosaat en het bestrijdingsmiddel Mecoprop -P (MCP). Uitkomst is dat van Bentazon de bron niet duidelijk in beeld gebracht kon worden. Voor glyfosaat ligt de bron grotendeels bij de bollenteeltbedrijven en voor MCP ligt de bron hoogstwaarschijnlijk in het gebruik van stro als winterdek op de zandgronden. In overleg met de bollentelers wordt gekeken naar mogelijkheden om op korte termijn de toevoer van deze drie middelen naar het grondwater te beperken.

Het KRW-programma hangt nauw samen met de doelen en maatregelen in het kader van Natura 2000. Deze worden vastgelegd in beheerplannen, die voor veel N-2000-gebieden nog in ontwikkeling zijn. Het is mogelijk dat de beheerplannen gevolgen hebben voor KRW-maatregelen. Hierover moet in de loop van 2011-12 meer duidelijkheid ontstaan. Doelen moet nog precies worden bepaald en ruimtelijk worden vastgelegd. Voor de 'sense-of-urgency' gebieden moeten de maatregelen voor 2015 zijn gerealiseerd. De provincie voert de regie, de uitvoering van de maatregelen ligt deels bij de waterschappen.

2d. Rijkswaterstaat: faseren en afstemmen

Veel maatregelen worden gerealiseerd in samenhang met Ruimte voor de Rivier, onder andere in de vorm van kwel- en nevengeulen. Een belangrijk onderdeel van de planvoorbereiding is het vinden van locaties voor deze nevengeulen. Langs de Waal is Hurwenen nadrukkelijk in beeld, voor de Gendtse Waard wordt naar een alternatieve locatie gezocht.

Maatregelen op de Noordzee gaan gewoon door, het gaat hier om handhaven op illegale olielozingen en milieuvriendelijke schepen bij de Rijksrederij. Daarnaast vindt signalering en afstemming plaats binnen OSPAR. Onderdeel hiervan is afstemming met de implementatie van de Kaderrichtlijn Marien (KRM, zie hoofdstuk 4).

Voor de Noordzee zijn als Natura 2000 gebieden aangewezen: de Voordelta (in 2008 met beheerplan), Noordzeekustzone 1+2 en Vlakte van de Raan (in december 2010).

Het project stroomgebiedsafstemming is gestart. Een eerste rapportage voor Rijn-West is gereed gekomen (zie hoofdstuk 3). In 2011 wordt het werk aan de stroomgebiedsafstemming voortgezet en verbreed naar andere deelstroomgebieden. Het project zal leiden tot inzicht in noodzaak en

mogelijkheden van kosteneffectieve bovenregionale maatregelen, inclusief maatregelen in het buitenland. Het OSPAR Quality Status Report 2010 bevestigt de conclusie dat N en TBT KRW-probleemstoffen zijn voor de Noordzee en geeft enkele andere probleemstoffen aan, deels nieuwe probleemstoffen en deels KRW-aandachtsstoffen.

De bezuinigingen op het KRW-budget zullen ertoe leiden dat de maatregelen langs Nederrijn en Lek worden gefaseerd naar de periode na 2015. De maatregelen langs de Waal worden naar verwachting wel in de huidige planperiode uitgevoerd. De verwachting is dat de planning voor 2015 zal worden gehaald, met uitzondering van de maatregelen die als gevolg van de bezuinigingen worden gefaseerd. Hierdoor zal de realisatie van de KRW-doelen voor de Noordzee later worden bereikt.

Bij het invullen van de bezuinigingen is intensief en constructief overlegd met de waterschappen en andere partners. Dat heeft geleid tot aanpassingen in het pakket, met name ten aanzien van de vispassages. Hierdoor kon aan de samenhang in het KRW-maatregelenpakket recht worden gedaan.

2e. Gemeenten

Het hoofdbestanddeel van de bijdrage van gemeenten aan de KRW-maatregelen zijn bijdragen aan een groot aantal onderzoeksmaatregelen. Onder andere via het ruimtelijke orderingsbeleid werken gemeenten mee aan het mogelijk maken van bijvoorbeeld inrichtingsmaatregelen. De inzet van gemeenten ligt op schema. Er is regelmatig overleg met de waterschappen.

Beeld: YMM, www.zonderisgezonder.be

Bestrijdingsmiddelengebruik Utrechtse Heuvelrug

In 2010 is met nagenoeg alle gemeenten op en rondom de Utrechtse Heuvelrug, waterschappen, Vitens en de provincie Utrecht een programma opgesteld om het bestrijdingsmiddelengebruik terug te dringen. Bijzonder hieraan is dat niet zozeer de landbouw maar juist gemeenten en particulieren als doelgroep zijn genomen, omdat zij ruim 60% van het huidige bestrijdingsmiddelengebruik vertegenwoordigen in dit gebied. In de uitvoering van het programma Schoon Grondwater in de Utrechtse Heuvelrug zijn dan ook maatregelen opgenomen als cursussen duurzaam tuinieren, is huis aan huis een kalender verspreid met informatie over

bestrijdingsmiddelengebruik (wat mag wel en wat mag niet in welk gebied) en zijn met gemeenten afspraken gemaakt over onkruidbestrijding op openbare terreinen (plantsoenen, sportvelden en verhard oppervlak). Een extra meetronde heeft aangetoond dat inderdaad verschillende (deels inmiddels verboden) middelen worden aangetroffen in het grondwater op verschillende diepten; van de 99 geanalyseerde meetpunten laat 30 % een overschrijding zien van de norm voor een of meerdere stoffen. De provincie betreft deze gegevens bij het verder inrichten van het programma en de toekomstige monitoring grondwater.

Foto: Dienst Landelijk Gebied

Kwelgeul Amerongse Bovenpolder

Langs de Neder-Rijn starten in 2011 de werkzaamheden in de Amerongse Bovenpolder. De bedoeling is de smalle, dichtgeslibde en volgegroeide rivier- kwelgeul breder en dieper te maken en natuurvriendelijke oevers aan te leggen. Het water moet weer helder en schoon worden en het contact met de rivier wordt hersteld, zodat vissen vanuit de rivier de geul in kunnen zwemmen. Ze kunnen er straks ook weer volop paaien. De rivierarm wordt uitgebaggerd en er komen 5 speciale paaiplaatsen, in totaal ruim 6 ha. De hele kwelgeul wordt vispasseerbaar gemaakt, onder andere door het verwijderen van keerkleppen. Verder wordt een moeraszone van 2,5 ha aangelegd en andere inrichtingsmaatregelen genomen, waaronder aanleg van een ijsvogelwand.

Bijzonder aan de geul is dat deze maar aan één kant is verbonden met de rivier en gevoed wordt met kwelwater van twee kanten: de Utrechtse Heuvelrug en de rivier.

Hierdoor ontstaat een bijzondere waterkwaliteit. Het project is onderdeel van een groter natuurontwikkelingsproject. Rijkswaterstaat en de Dienst Landelijk Gebied (DLG) werken hierin samen en betalen ook elk een deel. De kwelgeul en de moerassen moeten een bijdrage gaan leveren aan de KRW-doelen voor het waterlichaam Nederrijn-Lek, onder andere inrichting van paai- en opgroeigebied voor verschillende vissoorten, ondiep stromend water en een verbinding tussen rivier en uiterwaarden. Daarnaast draagt het project bij aan doelen voor Natura 2000, zoals slikkige rivieroever, maar ook leefgebieden voor ijsvogel en porseleinhoen. Het project is onderdeel van het NURG-programma, en wordt uitgevoerd door DLG in samenwerking met Rijkswaterstaat, de Provincie Utrecht, de gemeente Utrechtse Heuvelrug en het Utrechts Landschap. Deze samenwerking verloopt uitstekend. De afstemming met het PKB-project Elst vraagt nog aandacht.

Resultaten en werkzaamheden RBO Rijn-West

Het RBO Rijn-West heeft in 2010 enkele betekenisvolle stappen gezet in het kader van de uitvoering van de KRW en de voorbereiding van de tweede generatie waterplannen. "Stappen zetten met effect" is niet voor niets de titel van het werkplan 2010-2015 van het RBO.

Nutriënten en de stroomgebiedsafstemming waren de centrale onderwerpen in 2010, in de tweede helft van het jaar werden ook de bezuinigingen op het KRW-budget een belangrijk thema.

3a. Nutriënten: gebiedsgericht maatwerk nodig

De nutriëntenbelasting vormt op veel plaatsen in het Rijnstroomgebied nog een knelpunt, zowel voor een levensvatbare landbouw als voor een goede ecologische toestand. Vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid hebben de samenwerkende overheden in Rijn-West en de land- en tuinbouwsector in 2009 een Werkgroep Nutriënten opgericht. Deze heeft in maart 2010 een advies uitgebracht.

De werkgroep constateert dat de nutriëntenproblematiek in Rijn-West complex is en verschilt per deelgebied. Daarom is gebiedsgericht maatwerk nodig om de KRW-doelen te halen. De aanpak moet drie pijlers kennen:

- a** beter doen wat werkt;
- b** werken aan onbekenden;
- c** doorwerken en verankeren.

Naar verwachting wordt op deze wijze in het grootste deel van de waterlichamen in 2027 het KRW-doel bereikt. Waar dat toch niet mogelijk blijkt, zijn dan voldoende argumenten opgebouwd om te motiveren de doelen eventueel te verlagen.

Vanwege de aard en complexiteit van de problematiek is maatwerk per gebied noodzakelijk. Dit advies zet drie deelgebieden centraal: veenweiden, bollengebieden en diepe polders. Een vierde deelgebied, de glastuinbouw, is niet verder uitgewerkt omdat de werkgroep veronderstelt dat via onder andere de Glami-aanpak al voldoende afspraken worden gemaakt voor de aanpak van de nutriëntenemissies vanuit de glastuinbouw, waarbij de intentie is dat deze op termijn nagenoeg nihil worden.

Om gereed te zijn voor de volgende generatie waterplannen is het nodig om tijdig te beginnen. Het RBO heeft in april 2010 het advies van de Werkgroep overgenomen en stemt ermee in om in drie deelgebieden aan de slag te gaan, met de opdracht om te prioriteren en de vervolgfase te focussen op concrete uitvoerbare maatregelen, gebruikmakend van alle bestaande kennis en initiatieven in het gebied.

Het advies is vervolgens uitgewerkt in een concreet Plan van Aanpak, inclusief voorstel voor bemensing, uren en kosten, dat in het RBO van oktober is besproken en goedgekeurd. De gebiedsgerichte aanpak zal in 2011 starten en worden gecoördineerd door een programmamanager nutriënten.

3b. Stroomgebiedafstemming: zicht op probleemstoffen

Op initiatief van Rijkswaterstaat heeft het RBO-Rijn-West opdracht gegeven de stroomgebiedafstemming in Rijn-West te specificeren. Deze opdracht is tegelijk een pilot voor andere (deel)stroomgebieden. Stroomgebiedafstemming, eerder ook wel aangeduid als gezamenlijke wateropgave of afwenteling, gaat om de afstemming tussen de beheergebieden van verschillende waterbeheerders voor wat betreft de waterkwaliteit. De afstemming kent 3 stappen:

- 1** Duidelijkheid en overeenstemming krijgen over probleemstoffen, bronnen, uitwisselpunten, doelen en reductieopgaven;
- 2** Overeenstemming krijgen over kosteneffectieve maatregelen en wie ze neemt;
- 3** Overeenstemming krijgen over bovenregionale maatregelen.

In 2010 heeft een inventariserend onderzoek plaatsgevonden om stap 1 in beeld te krijgen. PAK's, Stikstof en Fosfaat blijken de relevante probleemstoffen. Daarnaast blijft aandacht nodig voor het aspect Vissen. Hierover zijn al afspraken gemaakt en gaat het vooral om het volgen van deze afspraken. Temperatuur vraagt aandacht voor wat betreft internationale afstemming.

Zware metalen zijn veelal geen probleemstof meer als wordt gecorrigeerd voor biobeschikbaarheid. Thallium is mogelijk een uitzondering. Verder vragen Trybutytin en PCB's aandacht. Deze stoffen zijn al sinds jaren verboden, maar er is wel sprake van oude afwenteling en nalevering uit de bodem. De voornaamste uitwisselpunten tussen beheergebieden van de waterbeheerders zijn in beeld gebracht. De uitkomsten zijn besproken in het RBO van oktober. Op een aantal punten is nadere analyse gewenst, het project wordt in 2011 voortgezet.

3c. Doelen overige wateren

Het is zeer wenselijk dat er een systeem komt hoe om te gaan met de niet-KRW wateren en de normen voor chemie en ecologie die daar moeten gelden. Zonder doelstelling, richtwaarde of streefwaarde is er geen goede basis voor een toetsingskader voor vergunningverlening en handhaving en voor het sturen en afstemmen van het uitvoeren van maatregelen en andere ontwikkelingen. In een RAO-atelier, waarvoor ook deelnemers van buiten Rijn-West waren uitgenodigd, is gesproken over noodzaak en mogelijkheden om te komen tot een aanpak. Inmiddels is dit onderwerp opgepakt door een landelijk werkgroep van IPO en UvW "doelen overige wateren", die inmiddels een werkplan en een eerste gedachtenlijn heeft ontwikkeld. Rijn-West levert inbreng in de landelijke werkgroep.

3d. Verdere activiteiten RBO, Klankbordgroep en RAO

Het RBO Rijn-West is in 2010 tweemaal bijeengekomen, in april en in oktober. In oktober werd de vergadering gecombineerd met een veldbezoek aan het gebied Wilnis-Vinkeveen, waar de leden van RBO en Klankbordgroep zagen hoe KRW-maatregelen in het veld tot resultaat hebben geleid. Ook de Klankbordgroep Rijn-West is tweemaal bijeengekomen om het RBO te adviseren.

In oktober heeft het RBO een eerste discussie gevoerd over de rijksbezuinigingen op de KRW-maatregelen, die op dat moment net bekend waren. Het RBO sprak de wens uit de ambities overeind te houden, waarbij waarschijnlijk wel gefaseerd moet worden. Er was wel enige vrees over de mogelijkheid de ambities overeind te houden met een structurele bezuiniging na 2015, zoals die nu voorzien is. Het RBO besloot ook om een brief te schrijven om de Staatssecretaris te wijzen op de samenhang tussen het Kierbesluit Haringvliet en het realiseren van KRW-doelstellingen.

Het werkgebied van het RBO Rijn-West heeft met de toevoeging van Goeree-Overflakkee een kleine uitbreiding ondergaan. Hierover zijn werkafspraken gemaakt met stroomgebied Maas.

Na de gemeenteraadsverkiezingen heeft de gemeentedelegatie een nieuwe samenstelling. De betrokkenheid van gemeenten blijft groot.

Het RAO Rijn-West heeft naast haar reguliere vergaderingen twee RAO-ateliers gehouden, waar in een setting met verschillende werkvormen dieper is ingegaan op enkele thema's: voortgangsrapportage, prioriteren van open einden, stroomgebiedafstemming en doelen voor overige wateren. Deze werkwijze beviel goed en wordt in 2011 voortgezet.

Begin 2010 bracht het RAO een bezoek aan Brussel, waar de leden informatie kregen van en over de Europese Commissie, het Europees Parlement, het Huis van de Provincies en Bureau Brussel van UvW en VEWIN. Dit bezoek bracht Brussel niet alleen letterlijk maar ook figuurlijk dichterbij.

Foto: Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier

Vispassage gemaal De Helsdeur

De vispassage bij gemaal De Helsdeur in Den Helder lijkt zowel vissen, sportvissers en andere gebruikers als het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier goed te bevallen. Sinds de ingebruikname begin 2010 is het aantal vissen, met name aal, stekelbaars en spiering, duidelijk toegenomen in het boezemwater. Het zijn vissoorten die een gecombineerd zoet- en zoutwatermilieu nodig hebben en de migratie tussen boezemwater en Noordzee/Waddenzee was een knelpunt. De Helsdeur is een overgang tussen de zee en de Schermerboezem.

Uit een vooronderzoek naar het aanbod van vis en de verzamelplaatsen bleek dat de beste plaats voor vispassage de uitstroomopening bij het gemaal was,

en niet de nabijgelegen sluis. Daarna is in overleg met de beheerder een technische oplossing uitgewerkt. In een spuikoker onder het gemaal is een schuif aanwezig met een aantal terugslagkleppen die bij bepaalde stroomsnelheden als gevolg van eb en vloed open staat. In een van de terugslagkleppen zijn een soort rechtopstaande brievenbussen gemaakt. Op een aantal momenten per dag zijn de stroomsnelheden geschikt voor vissen om deze openingen te passeren. Effectonderzoek heeft aangetoond dat de vispassage goed blijkt te werken. "We noemen het hier een snelweg voor vissen het gebied in," zo omschrijft projectleider Femke Veerman de nieuwe vispassage.

Landelijke en internationale ontwikkelingen

Hieronder wordt een aantal landelijke en internationale ontwikkelingen gesignaleerd die ook van betekenis zijn voor Rijn-West.

4a. Mestbeleid

Staatssecretaris Bleker zal in april of mei 2011 een brede kabinetsvisie op het mestbeleid naar de Tweede Kamer zenden.

In 2012 moet de wettelijke 4-jaarlijkse evaluatie van de Meststoffenwet zijn afgerond met een rapportage aan de Tweede Kamer. Bij deze evaluatie worden waar mogelijk ook de resultaten betrokken uit het Innovatieprogramma KRW. Eén van de bouwstenen is een verbetering van de selectie van bestaande monsterpunten die hoofdzakelijk worden beïnvloed door de landbouw, waar Deltares op dit moment aan werkt samen met de waterschappen.

De uitkomsten van de evaluatie zullen als vertrekpunt dienen voor onderhandelingen met de Europese Commissie over de invulling van het 5e Nitraatactieprogramma (2014-2017) en worden gebruikt als input bij de komende ronde gebiedsprocessen KRW (vanaf 2013).

Niet alleen nitraat, maar ook fosfaat zal aandacht vragen bij het mestbeleid. Op veel plaatsen is de belasting met fosfaat een minstens zo groot probleem voor de waterkwaliteit als nitraat.

4b. Herziening Gemeenschappelijk Landbouwbeleid

Momenteel loopt er een consultatieperiode over de herziening van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). Deze periode loopt tot juni 2011. In 2014 dient de herziening rond te zijn, waarbij voor het eerst het Europees Parlement zal meebesluiten (co-decisie). Vanuit de watersector wordt via de EU Waterdirecteuren geprobeerd input te leveren aan de consultatie.

4c. KRW-verkenner en KRW volg- en stuursysteem

De KRW-Verkenner wordt opnieuw ontwikkeld, om deze meer dan tot nu toe mogelijk was in te zetten als analysetool bij het opstellen van plannen in het kader van het 2e Stroomgebiedbeheerplan. Deze "herbouw" van de verkenner wordt in 2011 afgerond, waarna een aantal pilots wordt uitgevoerd, waaronder een brede landelijke nutriëntenpilot. Deze levert ook een bijdrage aan de evaluatie van de Meststoffenwet 2012. Begin 2012 moet het nieuwe instrument operationeel zijn voor de 2e generatie SGBP's.

Op initiatief van Hoogheemraadschap Amstel. Gooi en Vecht is een KRW volg- en stuursysteem in ontwikkeling om het effect van maatregelen te monitoren en lering te trekken voor nieuwe maatregelen. Een eerste versie is gereed, de verwachting is dat dit een zeer bruikbaar instrument gaat opleveren voor het volgen en sturen van de uitvoering.

4d. Afstemming met KRM en OSPAR Noordzee

De implementatie van de Kaderrichtlijn Marien (KRM) verloopt sinds 2008 via afstemming in OSPAR. De eerste producten in het kader van de KRM worden in de loop van 2011 in concept opgeleverd. Na publieke participatie moeten deze in 2012 aan de EU worden aangeleverd. In 2011 zal publiekparticipatie starten over de onderwerpen KRM-milieuindicatoren en Initiële Beoordeling.

4e. Vispasseerbaarheid

Frankrijk bevestigde in juli 2010 tijdens de Plenaire Vergadering van de Internationale Rijncommissie de afspraken dat de stuwen van Straatsburg en Gerstheim worden voorzien van moderne vispassages (kosten circa €39 miljoen).

Het besluit in het Nederlandse regeerakkoord om het Kierbesluit Haringvliet in te trekken heeft veel reacties losgemaakt in binnen- en buitenland. Ook het RBO Rijn-West heeft een inhoudelijke reactie gestuurd naar de Staatssecretaris van I&M om aandacht te vragen voor het verband tussen het Kierbesluit en de KRW. In het deelstroomgebied Rijn-West zijn op ruim 140 locaties maatregelen gepland ter verbetering van de vispasseerbaarheid van stuwen en sluizen. Een belangrijk deel van de uitgewerkte maatregelen is gekoppeld aan het huidige kierbesluit. Het RBO Rijn-West verzoekt in de reactie aan de Staatssecretaris om in het nader onderzoek naar het vispasseerbaar maken van de Rijn-Maas monding, niet alleen in te gaan op de gevolgen voor internationale afspraken maar om ook aandacht te besteden aan de nationale samenhang tussen Kierbesluit en KRW maatregelen.

Colofon

Uitgave: Regionaal Bestuurlijk Overleg Rijn-West

Voor vragen of voor extra exemplaren kunt u zich richten tot Steven Visser, steven@visserwaterbeheer.com

Samenstelling en tekstredactie: Otto Cox

Vormgeving en druk: Trichis communicatie en ontwerp

Mei 2011

